

ЖУРНАЛІСТСЬКЕ РОЗСЛІДУВАННЯ

викладач:

кандидат наук із соціальних комунікацій,
доцент кафедри Наталя Орлова

Сьогодні журналістське розслідування є одним із найпопулярніших, найрейтинговіших, найнебезпечніших та найдорожчих жанрів журналістики. Його метою є виявити потаємні пружини гострих суспільних (економічних, політичних, соціальних, моральних, екологічних) проблем, справжні причини існування яких старанно приховуються від громадськості владними, політичними та іншими впливовими колами.

Предмет вивчення. Навчальна дисципліна «Журналістське розслідування» спрямована на ознайомлення студентів із методом і жанром журналістського розслідування, з його видами, структурою, основними прийомами і техніками підготовки.

Мета дисципліни «Журналістське розслідування» - сформувати необхідні у подальшій роботі журналіста-практика основні знання з історії, теорії та технології проведення журналістського розслідування як синтетичного жанру аналітичної журналістики.

Мета реалізується шляхом розв'язання таких **завдань**:

- ознайомити з правилами організації та методикою проведення журналістських розслідувань;
- прищепити практичні навички роботи з накопичення фактичного матеріалу;
- засвоїти техніки журналістського розслідування;
- сформувати навички планування журналістського розслідування;
- забезпечити осмислення студентами поняття особистої безпеки в розслідувальній журналістиці;
- сприяти оптимальній організації процесу проведення журналістського розслідування.

У результаті вивчення дисципліни «Журналістське розслідування» студенти набувають таких **компетентностей**:

- здатність володіти державною мовою в письмовій та усній формах;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Програмні результати навчання:

- вільно спілкуватися з професійних питань, включаючи усну, письмову та електронну комунікацію українською мовою;
- виконувати пошук, оброблення та аналіз інформації з різних джерел;
- виокремлювати у виробничих ситуаціях факти, події, відомості, процеси, про які бракує знань, і розкривати способи та джерела здобування тих знань.

Зміст навчальної дисципліни

Журналістське розслідування як жанр і вид творчої діяльності. Поняття «журналістське розслідування». Історія жанру. Предмет журналістського розслідування. Жанрові характеристики журналістського розслідування. Вимоги до журналіста-розслідувача.

Види журналістського розслідування. Розслідування по-українськи. Розслідування по-західному. Журналіст: інвестигейтор, розслідувач, слідчий.

Правові засади роботи журналіста-розслідувача. Статті 34 Конституції України про права на інформацію та вільне вираження думок людини/журналіста. Як працює формула «може бути обмежене законом» + «в інтересах» для правомірного обмеження свободи вираження поглядів, збору та поширення інформації згідно з Конституцією України. Стаття 10 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у роботі журналіста-розслідувача. Підтвердження статусу журналіста для розслідувальної діяльності. Закони України «Про пресу», «Про інформаційні агентства», «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів». Хто і що на сьогодні вважається ЗМІ. Стаття 22 Закону України «Про інформацію».

Права та обов'язки журналіста. Вільне вираження поглядів і переконань. Стандарти щодо оціночних суджень. Право журналіста-розслідувача на використання техніки (фото, відео, аудіо). Захист права на використання техніки. Акредитація, як додаткова гарантія доступу розслідувача до інформації. Захист журналістських джерел як життєво необхідна умова для виконання ЗМІ своєї головної ролі «сторожового пса демократії».

Що таке «журналістська таємниця». Доступ до публічної інформації. Належні розпорядники інформації та правильне оформлення запиту на інформацію. Таємна, конфіденційна, службова інформація. Визначення належного розпорядника інформації. Інформаційний запит: порядок оформлення, строки, відмова та відстрочка в задоволенні запиту.

Схема журналістського розслідування. Пошук теми (інформаційного приводу). Де шукати: а) офіційні повідомлення державних органів або посадових осіб, пресрелізи; б) вивчення матеріалів колег у ЗМІ: газетах, телебаченні, радіо, інтернет-виданнях, нових медіа; в) офіційні документи (а також проекти таких документів) органів державної влади і місцевого самоврядування; г) скарги та звернення читачів; ґ) власні спостереження і особистий досвід; д) плітки і чутки. Кабінетний етап розслідування. Оцінювання перспективності теми, інформаційного приводу. Мінімум і максимум теми. Формулювання гіпотези розслідування. Складання списку потенційних джерел інформації. Складання плану збору інформації (план розслідування): а) терміни, дедлайни отримання інформації; б) метод отримання інформації; в) послідовність збору інформації; г) розподіл завдань між членами команди. «Польова» робота журналіста, безпосереднє збирання інформації. Генеральне інтерв'ю з героєм/антигероєм розслідування. Створення матеріалу (публікації в газеті і на сайті, телевізійної програми), візуальних даних (ілюстрації, інформаційної графіки, мультимедійного додатку), його остаточного оформлення. Етап допублікаційної юридичної експертизи. Архів.

Джерела інформації під та методика роботи з ними. Відкриті джерела документальної інформації в інтернеті. Особливості пошуку та використання. Пошук інформації про особу в інтернеті. Соціальні мережі як джерело інформації. Специфіка роботи з правоохоронними органами як джерелами інформації для розслідування.

Безпека журналіста-розслідувача. Двадцять принципів безпеки журналіста. Етичні норми поведінки в професії. Правила індивідуального захисту журналістів, які займаються розслідуванням. Захист джерел інформації.

Специфіка мультимедійного розслідування. Характерні ознаки мультимедійного розслідування. Правила публікації результатів журналістського розслідування для різних платформ. Інструменти візуалізації інформації через створення мультимедійного контенту. Crowd-sharing – використання джерел та можливостей інтернету для розповсюдження матеріалів розслідування. Організаційна та бізнес-моделі розслідувальної журналістики: міжнародний досвід.

Вивчення дисципліни «Журналістське розслідування» передбачає лекційні і практичні заняття, на яких студенти не лише опановують теоретичні основи журналістського розслідування, але й оволодівають методикою його проведення.

Творчі роботи в жанрі журналістського розслідування перевіряються викладачем, редагуються і повертаються студентові на доопрацювання.

Після цього авторські матеріали в жанрі журналістського розслідування розміщують в студентському навчальному виданні. Для цього організовується робота навчальної редакції, розподіляються обов'язки редактора, верстальника, коректора, кореспондентів.

У результаті вивчення дисципліни студенти готують випуск свого видання, присвяченого розслідуванням, презентують його на факультеті, в соціальних мережах.

Усі матеріали, підготовлені студентами під час вивчення «Журналістського розслідування», становлять їх творчий здобуток.

Студентка 1 курсу магістратури Анна Тонг під час експрес-курсу з мобільної журналістики

(листопад, 2019 р., м. Дніпро)